

STÄMBANDSPLASTIK

Normalt bildas rösten genom att stämbanden förs ihop (sluter) och att stämbandskanterna sätts i vibration då luften från lungorna passerar mellan dem. Män har mörkare röst än kvinnor vilket beror på att stämbanden är längre och tjockare, d.v.s. har större massa som vibrerar när rösten bildas. Rösten blir ljusare då man sträcker stämbanden vilket gör att styvheten ökar och därmed svänger stämbanden snabbare. Rösten hos kvinnor är mjukare och intonationen är vanligen också annorlunda jämfört med män.

Undersökning

Före behandlingen görs undersökning med bland annat öron- näsa halsstatus, stämbandsundersökning med videostroboskopi, röstinspelning på band och ev. en skattningsskala av röstbesvär som patienten fyller i.

Röstträning

Med röstträning hos logoped kan både röstläge, röstklang och intonation påverkas. De flesta patienter rekommenderas röstterapi som första behandling. I många fall ger röstterapi en mycket bra effekt på röstläge och röstklang och kirurgi rekommenderas inte. I vissa fall är det dock aktuellt med kirurgisk korrektion av röstläget, särskilt för de som har ett mycket lågt taltonläge (mörk röst) från början och har svårt att korrigera detta i röstterapi.

Kirurgisk behandling för korrektion av röstläget

För närvarande utförs i Sverige enbart ingrepp i syfte att höja taltonläget (göra rösten ljusare). Det finns två metoder. Både metoderna är irreversibla.

1. Vid thyroplastik med stämbandssträckning sträcks stämbanden vilket ökar spänningen i stämbanden. Detta sker via en operation på halsens utsida då struphuvudets brosk (sköldbrosk och ringbrosk) dras ihop. I samband med detta utförs i vissa fall även en plastik då spetsen på sköldbrosket (adamsäpplet) minskas. Denna operation görs vanligen i narkos. Efter dissektion av huden över sköldbrosket och ringbrosket sätts suturer genom båda broskens framsidor, brosken dras ihop (approximeras) och fixeras i detta läge. I samband med detta kan även adamsäpplet minskas via en plastik. Efter operationen får Du stanna kvar för observation över natten på avdelningen och kan därefter gå hem. Du kan äta normal kost senare på kvällen efter operationen men bör svälja med huvudet framåtböjt och undvika att böja huvudet kraftigt bakåt första dagarna. Relativ röstvila rekommenderas de första dagarna efter injektionen (undvik långvariga samtal, tal i buller, rop eller skrik). Uppföljning sker med återbesök efter några månader (ibland även efter cirka en vecka för suturtagning). Uppföljning sker dessutom vanligen hos logoped i samband med röstterapi efter operationen. Effekten av operationen i form av högre taltonläge kommer omedelbart men kan i vissa fall minska något veckorna efter operationen. Röstläget förskjuts uppåt och låga bastoner försvinner. Rösten är ofta instabil i början efter operationen varför fortsatt röstterapi rekommenderas till de flesta patienter.

Katarina Olofsson, docent, överläkare i foniatri

Komplikationer och obehag i samband med operationen

En liten risk finns (som vid alla operationer) för infektion i operationssåret. Detta behandlas i så fall med antibiotika. De flesta patienter upplever obehag vid sväljning (klumpkänsla) som dock är övergående på en eller några veckor. Huden över operationssåret kan vecka sig vid sväljning vilket kan ge ett kosmetiskt obehag, detta brukar vara övergående. Operationen ger ett ärr på halsen som dock brukar blekna av inom något halvår och vanligtvis döljs relativt väl av naturliga hudveck på halsen. Förmågan att sjunga ljusa toner i sångregistret kan försämras av detta ingrepp och totala röstomfånget kan minska.

2. Den andra operationsmetoden för höjning av röstläget är stämbandsplastik.

Detta innebär en förkortning via sutur av stämbandets främre delar från halsens insida via laryngoskopi. Detta är en alternativ metod som också utförs i narkos. Ett laryngoskop (rörliknande instrument) förs ned i halsen via munnen och genom laryngoskopet kan suturer sättas i främre delarna av stämbanden som sys ihop i detta läge vilket ger en förkortning av stämbanden och därmed ljusare röstläge. Vid denna operation kan korrektion av adamsäpplet inte ske. Vanligen kvarstannar patienterna över natten på avdelningen. Det är viktigt med total röstvila 1 vecka för att minska risken att suturerna släpper. Denna operation ger inga ärr på halsen eller obehag vid sväljning. Effekten av denna operation enligt de erfarenheter vi har ungefär samma som vid stämbandssträckning men troligen kvarstår mer av de låga bastonerna. Å andra sidan förefaller röstomfånget vara större efter denna operation.

Komplikationer

Det finns en risk att suturerna i stämbanden släpper, vilket medför att röstläget åter sjunker. Operationen kan upprepas i så fall.

Detta dokument är sammanställt utifrån gällande riktlinjer Karolinska Sjukhuset, Solna
prof. Stellan Hertegård